

Tentoonstelling in Martinikerk in Franeker

Madonna met kind blijft inspireren

Het moederschap heeft in veel culturen een bijna heilige status gekregen. Niet in de laatste plaats in de christelijke cultuur, waar het beeld van moeder en kind een 'icoon' in de oorspronkelijke en hedendaagse betekenis van het woord is geworden. Op de tentoonstelling *Maternité* in de Martinikerk te Franeker komt in veel werken de religieuze ondertoon terug. Door S. van Ek.

Beeldende kunst

Eigenlijk had de tentoonstelling moeten beginnen met de grote houtskooltekening van Hanneke Roelofs van een soort oermoeder. Ze gaat terug van dochter naar moeder, van moeder naar grootmoeder en zo naar de grotschilderingen van Lascaux - het medium houtskool, dat de oermens ook heeft gekend, zal wel niet voor niets zijn gekozen - en naar die eerste moeder Eva of, voor degenen die in de evolutie 'geloven', naar Lucy. Om haar zijn rimpelende lijnen getrokken, 'als kringen van water van ons DNA'. De oermoeder van Roelofs is geen dikke vrouw met

brede heupen om de vruchtbaarheid te symboliseren, maar een slank model van deze tijd. Voor dat beeld van de oermoeder moeten we bij Evert van Hemert zijn met zijn dikke, in brons gegoten vrouwen.

Vaker is het moederschap afgebeeld als een variant op de madonna met kind. Wouter van Riessen maakte een zelfportret met pop waarbij hij zichzelf in de houding van een typische madonna weergaf met het hoofd nijgend naar de pop die in dit geval de plaats van het kind heeft ingenomen. Op een even speelse manier en refererend aan de christelijke beeldtaal heeft hij ook een zeefdruk gemaakt waar Pinocchio de plaats van Maria heeft ingenomen. Hier heeft het Christuskind zijn karakteristieke houding op de arm van

Maria bewaard. Het gebruik van de traditionele kleuren blauw en rood voor de gewaden en de zwarte omlinjing van de figuren versterken de religieuze indruk, omdat het aan een glas-in-loodraam doet denken.

Met *Cicciolina* heeft Eline Jansen een eigentijdse versie gegeven zoals ongetwijfeld Italiaanse meesters dat in hun tijd ook hebben gedaan met hun niet altijd maagdelijke modellen. Ook zij heeft daar traditionele beeldelementen in verwerkt. Deze madonna houdt geen kind vast maar een pop van een lam, daarmee verwijzend naar het kind Jezus. Uit de bloemenkrans die ze op haar hoofd draagt, druipen bloed, een andere verwijzing naar het lot van Jezus als toekomstig slachtoffer en naar de doornenkroon zonder bloemen. Door Cicciolina, destijds even omstreken als politica als thans Berlusconi, als model te gebruiken verwijst ze misschien ook naar die andere Maria in het leven van Jezus (Maria Magdalena) en het feit dat Jezus met zondaren en gevallen vrouwen omging die volgens Hem het Koninkrijk Gods eerder zullen binnengaan dan zij die zich rechtscapen voordeden.

Substitutie voor traditionele beeldelementen uit de christelijke iconografie blijft een geliefd procedé van

kunstenaars. Ook Maartje Strik nam de madonna met kind als uitgangspunt voor het moederschap. Zij verving het kind door een kat, mogelijk gebaseerd op een legende dat een kat op hetzelfde moment werd geboren als Jezus (er bestaat een schilderij van, gemaakt door Leonardo da Vinci). Daarmee stelt ze een ander aspect van het moederschap aan de orde, want deze vrouw kan namelijk geen kinderen krijgen, of is daar te laat mee, maar heeft wel een kindervens. De kat op schoot wordt een surrogaat voor het kind waar de liefde naar uitgaat. Het dier heeft trappende poten die ter hoogte van de baarmoeder zijn geschilderd waarmee niet alleen het gevoel van het trappelen van het ongeboren kind wordt aangegeven, maar ook de 'kriebels' die de vrouw gaat voelen wanneer ze als kinderloze vrouw de leeftijdsgrens om nog kinderen te kunnen krijgen nadert.

Maartje Strik zet in dit werk ook vraagtekens bij de roze wolke waardoor het moederschap vaak wordt omgeven. De onrustige kat staat ook voor een druk kind met ADHD. Zo'n kind kan een beproeving zijn voor het moederschap dat dus niet altijd zo mooi is als wordt voorgesteld. De vreemde bloemen waarmee de vrouw is omgeven, geven aan dat ze zich in een vreemd paradijs bevindt waarin ze niet noodzakelijkerwijs zonder zorgen kan vertoeven.

Hoogzwangere vrouw

De zorgen van het moederschap komen ook naar voren in enkele andere werken. Ellen Claire Boomsma laat een hoogzwangere vrouw zien en combineert dat met een close up van een paar kinderogen waarvan de onschuld van het kind duidelijk kan worden afgelezen. Maar voor hoe lang nog? Op een ander schilderij van haar slaat een moeder - een zelfportret - haar armen beschermend om haar gezin. Maar haar armen zijn bedekt met veren want de kinderen vliegen vroeg of laat uit, net zoals zij zelf ooit ook gedaan heeft. En dan is er die andere angst om je kinderen te verliezen zoals Henk Krist heeft uitgebeeld in *Wake* waarin een moeder waakt over haar zieke kind. En heeft ieder kind wel een gelukkige jeugd? Dat vraagt Krist zich ook af van Jezus, ondanks dat Hij aan de liefdevolle hand van zijn moeder loopt.

De meer 'seculiere' werken op de tentoonstelling geven vaak een verrassende of onconventionele kijk op het moederschap. Zo beeldde Ton Mertens zich af als jongetje met een Chinese moeder, een onmogelijke fantasie, maar met olieverf op doek toch mogelijk gemaakt.

De expositie is te zien tot en met 28 augustus

Cicciolina van Eline Jansen in de Martinikerk in Franeker. Foto: Frans Andringa